

Plan van Aanpak totstandkoming Transitievisie(s) Warmte voor de gemeenten in Gooi en Vechtstreek

concept 5/3/2020

1. Inleiding

1.1 Doelstelling van voorliggend Plan van Aanpak

Voorliggende document en bijbehorende planning gaat in op de stappen die genomen worden om – per gemeente - tot een Transitievisie Warmte (TVW) te komen voor de gemeenten in Gooi en Vechtstreek. Het voorliggende Plan van Aanpak dient om het gesprek aan te gaan tussen de gemeenten binnen Gooi en Vechtstreek en haar samenwerkingspartners over de wijze waarop samengewerkt kan worden aan de voorbereiding van de TVW's. Het voorstel bouwt voort op:

- Een gespreksronde met de individuele gemeenten over de wijze waarop zij graag betrokken willen worden bij de totstandkoming van de TVW's;
- Advies van het Servicepunt Duurzame Energie;
- *“Handreiking voor lokale analyse. Verrijking startanalyse tbv Transitievisie warmte”* van het landelijk Expertise centrum warmte .

Dit plan van aanpak is/wordt - zowel ambtelijk als bestuurlijk - besproken met de gemeenten en onze partners: netbeheerders, woningcorporaties, huurdersverenigingen, drinkwaterbedrijf, waterschappen en energie coöperaties in de regio (via het Regionaal energietransitie team, het RET, en het Bestuurlijk Overleg Energietransitie Gooi en vechtstreek , het BOEG). De uiteindelijke aanpak van het proces zal mede afhankelijk zijn van het voorstel van het in te huren adviesbureau.

Er zijn vijf gemeenten (Blaricum, Laren, Wijdemeren, Gooisemeren en Huizen) die ambtelijk aangegeven hebben gezamenlijk op te willen trekken in het proces van de TVW's. Gemeente Hilversum is eind 2019 begonnen met het opstellen van een TVW. Zij willen graag gedurende het proces kennis en ervaring over de totstandkoming van de TVW uitwisselen. Gemeente Weesp sluit aan bij het proces in Amsterdam.

In dit document worden de volgende twee stappen uitgewerkt:

- De inhoudelijke vervolgstappen om tot een (TVW) te komen;.
- De afspraken over het proces en de rolverdeling bij deze vervolgstappen
  - Werkzaamheden op schaal van gemeente vs. werkzaamheden op schaal van Regio Gooi en Vechtstreek;
  - De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de samenwerking vanuit 'Samen op Pad' ten behoeve van het opstellen van een TVW.

1.2 Aanleiding Transitievisie warmte

- Op 28 juni 2019 is het Klimaatakkoord aangeboden aan de Rijksoverheid op 28 juni 2019;
- Het Klimaatakkoord zijn de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015);

- Via het klimaatakkoord hebben 150 partijen gewerkt aan voorstellen om in 2030 de helft minder broeikasgassen uit te stoten (om precies te zijn: 49% minder);
- In het landelijke Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten met betrokkenheid van stakeholders uiterlijk eind 2021 een TVW hebben opgesteld;
- In de Regionale Samenwerkingsagenda Gooi en Vechtstreek 2019-2022 is door de gemeenteraden de energietransitie als speerpunt aangemerkt. De gemeenten willen aansluiten bij de landelijke CO2 reductiedoelstelling en zien de regio Gooi en Vechtstreek als gewenst schaalniveau om de ambities te realiseren. Daarbij gaat het om:
  1. het versnellen van het verduurzamen van de gebouwde omgeving (o.a. energiebesparing);
  2. transitie naar een aardgasvrije regio met hernieuwbare energie en (o.a. regionale energie strategie, Transitievisie warmte)
- In het 'Uitvoeringsprogramma Energietransitie Gooi en Vechtstreek 2020-2022' is opgenomen dat in 2020 het gezamenlijke proces van de totstandkoming van de TVW opgestart wordt.

1.3 Samen op Pad

In Gooi en Vechtstreek is sprake van een sterke samenwerking tussen gemeenten en andere partijen op het vlak van de energietransitie. Op 24 november 2017 is de verklaring 'Samen op pad' ondertekend door alle gemeenten, de netbeheerder, woningcorporaties, huurdersorganisaties, drinkwaterbedrijf, waterschappen en energie coöperaties in de regio. Hierin is de regionale samenwerking met partners op het vlak van de energietransitie verankerd. Er zijn twee overlegvormen opgebouwd voor de samenwerking vanuit 'Samen op Pad': het Regionaal Energietransitieteam (RET) en het Bestuurlijk Overleg Energietransitie Gooi & Vechtstreek (BOEG). Daarnaast zijn in de strategie die vanuit 'Samen op Pad' is opgesteld drie sporen uitgewerkt waarlangs samenwerking plaatsvindt:

- 'Aan de slag': gericht op het adviseren van bewoners over besparen/verduurzamen en ervaring op doen met pilotwijken;
- 'Basis op orde': vanuit een 'dataclub' met afgevaardigden van het Regionaal Energietransitieteam worden gegevens en investeringsplanningen verzameld en geanalyseerd die van invloed kunnen zijn op strategische keuzes op vlak van de energietransitie;
- 'Nader te onderzoeken': vanuit dit spoor worden strategische lange-termijn keuzes op vlak van de energietransitie voorbereid.

Voor de opgave om tot een TVW te komen zijn met name de sporen 'Basis op orde' en 'Nader te onderzoeken', en de samenwerking tussen gemeenten en partners binnen deze sporen, relevant.

2. Transitievisie Warmte

- In de Transitievisie warmte (TVW) wordt het tijdspad vastgelegd waarop buurten en wijken voor wat betreft hun warmtevoorziening niet meer afhankelijk zijn van aardgas. Voor buurten en wijken waarvan de transitie vóór 2030 is gepland, maakt de gemeente ook de potentiële alternatieve energie-infrastructuren bekend
- Beantwoorden van de twee hoofdvragen staat centraal:
  1. Wat wordt per wijk het duurzame warmte systeem? Dit bepalen we op basis van landelijke (Startanalyse¹ Planbureau Leefomgeving, PBL) en lokale data
  2. Wanneer welke wijk van het aardgas af? Dit bepalen we op basis van een afwegingskader: Welke criteria bepalen de oplossingsrichting en volgorde van de wijken? Hoe zwaar wegen we de verschillende criteria?
- Om te komen tot een TVW moet er het volgende gebeuren:
  - Analyse: verrijken en verfijnen PBL Startanalyse. 1) Inzicht in de wijken en gebouwenvoorraad; 2) De warmtevraag en besparingspotentieel; 3) Het potentieel aan warmte-aanbod; 4) Inzicht in de bestaande energie infrastructuur; 5) Een analyse van de kosten, van alternatieven ten opzichte van elkaar en voor bewoners;
  - Afwegingskader: Welke criteria (zoals: sociale cohesie, aanwezige bewoners initiatieven, contracteerbaarheid, etc) bepalen de oplossingsrichting en volgorde van de wijken? Hoe zwaar wegen we de verschillende criteria? Mogelijke kansrijke clustering van gelijksoortige wijken. Meekoppelkansen om in de wijk te beginnen, zoals: onderhoudsplannen gas/wegen/riool infrastructuur, klimaat adaptatie acties, woningbouwcorporaties of lokale initiatieven. Hiervoor kan de energiekansenkaart, die door de regio ontwikkelt wordt, ingezet worden;
  - Fasering of planning: via Multi criteria analyse. Welke wijken gaan wanneer van het aardgas af? En specifiek welke wijken voor 2030? Daarvoor moet dan ook iets gezegd worden over ondersteunende infrastructuur;
  - Uitvoeringstrategie. Uitgangspunten beschrijven die gehanteerd gaan worden bij wijk aanpakken technische, organisatorische, participatieve uitgangspunten, mogelijke rolopvatting gemeenten aangeven (onder ander over onze rol bij warmtenetten): uiteindelijk kiezen de gemeenten hun eigen rolinvulling;
  - Regionale kansen en risico's benoemen, bijvoorbeeld de effecten op het regionale energiesysteem zoals extra belasting van het elektriciteitsnet als er gekozen wordt voor warmtepompen.
- Externe expertise is nodig om de analyses, het afwegingskader en het participatie traject vorm te geven;
- Relatie TVW met RES
  - Belangrijke bouwsteen voor de transitievisies warmte en de uitvoeringsplannen op wijkniveau is de Regionale Energiestrategie (RES);
  - De RES omvat een technisch economische inventarisatie van de bronnen, het netwerk en bruikbaarheid in tijd en geld. In de RES 1.0 - die eind dit jaar naar de colleges van B&W gaat - zijn de bronnen in kaart gebracht en wordt mede op basis van de leidraad een eerste inzicht verkregen in de verhouding tussen de lokale en regionale beschikbaarheid van bronnen voor duurzame warmte en de warmtebehoefte
  - De landelijke handreiking RES stelt dat de RES o.a. een Regionale Structuur Warmte (RSW) moet bevatten. In de RSW moet staan welke (boven)regionale warmtebronnen (te weten

---

¹ In de Startanalyse van het PBL zijn er per buurt vijf strategieën doorgerekend, waarvan drie zonder gas (all-electric of warmtenet met lage of middentemperatuur warmtebronnen) en twee met duurzaam gas (een met hybride warmtepomp en verzaamd elektriciteitsnet, een met HR-ketel). Bij alle strategieën wordt uitgegaan van een isolatieniveau behorende bij energielabel B.

- restwarmte, biomassa, geothermie en aquathermie) waar aanwezig zijn, hoe deze benut kunnen worden en welke consequenties dit heeft voor de warmte-infrastructuur op regionaal niveau. Het gaat in de RSW dus om een beschrijving van het aanbod (bronnen) en de verdeling (infrastructuur) van regionale warmtebronnen.
- De RES maakt in de RSW echter geen keuzes over welke warmtevoorziening waar wordt toegepast. Deze keuze wordt door gemeenten gemaakt in de TVW
  - De RSW kan wel inzichten opleveren die meegenomen kunnen worden in de TVW. Dit geldt andersom ook. Na de RES 1.0 (april 2021) zal de RES periodiek (tweejaarlijks) worden geactualiseerd, onder meer door gegevens uit (nieuwe of geactualiseerde) TVW's en wijkuitvoeringsplannen op te nemen
  - Relatie met de omgevingsvisie
    - De aanwezigheid van (potentiele) bronnen en ruimtelijke inpassing daarvan wordt vastgelegd in de RES 2.0 en deze worden vastgelegd in de desbetreffende provinciale- en gemeentelijke Omgevingsvisie;
    - De gemeente besluit (door het wijzigen van het omgevingsplan) wanneer welke wijk van het aardgas afgaat. Rijk en VNG werken uit aan welke voorwaarden deze besluitvorming moet voldoen.

3. Proces en rolverdeling TVW

Voor de totstandkoming van de TVW's voor de gemeenten in Gooi en Vechtstreek is zowel een lokaal als een regionaal proces van belang:

- De gemeenten
  - zijn opdrachtgever voor het adviesbureau
  - voeren een eigen communicatie en participatietraject uit
  - borging uitvoering in de organisatie waaronder: beheer opgeleverde digitale kaarten, organisatievorm voor het starten in de wijken
  - stellen hun eigen TVW vast
- Regio: faciliteren van het proces om te komen tot TVW's met een eensluitend afwegingskader, communicatie proces en uitgangspunten voor uitvoering:
  - tijdsplanning proces TVW (dit plan van aanpak)
  - uitvraag offertes voor adviesbureau
  - afspraken over communicatie gedurende het TVW proces
  - analyse data: met behulp van adviesbureau
  - gemeenschappelijk afwegingskader (criteria, weging en multicriteria analyse): met behulp van adviesbureau
  - voorstel over uitgangspunten bij de uitvoeringstrategie (de Wijk Uitvoeringsprogramma's, WUP) : technische, organisatorische (bijvoorbeeld: capaciteit vraag bij gemeenten, rolverdeling tussen partners, aanpak van WUP's?) , participatieve uitgangspunten: met behulp van adviesbureau
  - voorstel voor rolopvatting gemeenten bij uitvoering gedurende de WUP's
  - in kaart brengen van regionale kansen en knelpunten verzilveren en oplossen
- Voor een aantal aspecten vragen we externe expertise en ervaring van een adviesbureau. Het gaat om de volgende onderdelen:
  - Data verzamelen en verrijken: indien nodig ivm reeds beschikbare data en energiekansenkaart
  - Analyse proces: iteratief en interactief proces met stakeholders
  - Afwegingskader
  - Gezamenlijke uitgangspunten mbt: communicatie TVW en de WUP's
  - Bestuurlijk proces (wethouders en raadsleden)
  - Ophalen input bewoners

- Schrijven van de TVW's
- Al onze partners hebben een belangrijke rol in de uitvoering. Ieder vanuit de eigen rol en positie. Daarom betrekken we hen intensief bij de totstandkoming van de analyse, het afwegingskader en het formuleren van de uitgangspunten bij de uitvoering van de TVW's. De input en kennis van de beheerders van ondergrondse infrastructuur en de woningcorporaties is van belang bij het bepalen van de wijk voorkeursvolgorde en de uitgangspunten voor de uitvoering. Combinaties van werkzaamheden aan zowel infrastructuur als nieuw/verbouw van woningen zijn afwegingen die mede bepalend zijn bij de wijk volgorde. Uiteraard zijn ook sociale karakteristieken en initiatieven in de wijk van belang bij het bepalen van de wijk voorkeursvolgorde en uitgangspunten voor de uitvoering: de input van huurdersverenigingen en energie coöperaties is hierbij van belang.

4. Resultaten

De Regio draagt zorg voor:

- Dit plan van aanpak;
- Concept uitvraag inhuur externe expertise;
- Begeleiding externe expertise tbv analyse en afwegingskader;
- Een lijst van gemeenschappelijke uitgangspunten voor lokale TVW's, met advies van RET/BOEG;
- Inhoudsopgave TVW's;
- Indien passend en gewenst: meeschrijven met TVW's;
- Concept tekst tbv RES 1.0.

Welke tools zet de regio in?

- Handreiking voor lokale analyse. Verrijking startanalyse tbv Transitievisie warmte' van het landelijk Expertise centrum warmte;
- Proces capaciteit (projectleider) om het gezamenlijke proces vorm te geven;
- Lokale data en Energiekansenkaart;
- Data analyse: met behulp van externe expertise en vastgoed scan (van de provincie/Servicepunt duurzame energie).

Gemeenten zorgen voor:

- Capaciteit om:
  - Opdrachtverlening externe expertise
  - Aanvullende data (tbv criteria) te verzamelen
  - Input leveren tijdens het analyse proces
  - Uitvoering participatie traject
  - (mee)schrijven/checken TVW
  - Bestuurlijk proces vaststellen TVW
- Geld voor inhuur externe expertise

5. Activiteiten

Activiteiten worden op hoofdlijnen beschreven. Afhankelijk van planning en inzet van externe expertise zal dit aangepast worden.

1. Opstellen van een plan van aanpak;

2. Zoeken externe expertise;
3. Verzamelen van relevante data. Stakeholders bevragen naar aanvullende data;
4. Formuleren afwegings criteria;
5. De weging van criteria;
  - Samen met de partners: oefenen en simuleren met criteria en weging: hierbij gebruikmakend van de reeds aanwezige (lokale) data bij de regio en de energiekansenkaart
  - Regionale kansen en belemmeringen in kaart brengen (opzoeken, oplossen, en inkoppen), bijvoorbeeld verdeling van regionale warmtebronnen (geothermie, Thermische energie uit oppervlakte-, drink- en/of afvalwater)
6. Analyseren van data
7. Overige uitgangspunten in samenwerking met onze partners opstellen: Rol gemeente bij WUP's, Rol Regio bij WUP's, Bepalen van insteek participatie WUP's, Organisatie en financiën in WUP's
8. Participatie proces in gemeenten
9. (Mee)schrijven met TVW's
10. Vaststellen TVW per gemeente

Stappen 1 tot en met 7 zullen gezamenlijk, in regio verband, worden opgepakt. Stappen 8 tot en met 10 worden per gemeente opgepakt. In deze fase is meer lokale diversiteit in aanpak nodig.

6. Communicatie en participatie

De TVW lijkt in eerste instantie vooral een visie over techniek en geld te zijn, maar communicatie met bewoners is essentieel voor de draagvlak bij de uitvoering. De communicatieprofessionals van de regio en de (deelnemende) gemeenten en het adviesbureau stellen gezamenlijk een communicatie- en participatiestrategie op. Daarbij lopen er twee communicatieprocessen parallel, namelijk:

1. Het proces van het informeren, betrekken en consulteren van interne en externe professionele stakeholders (PHO, RET, BOEG, gemeenteraden)
2. Het proces van het informeren, betrekken en consulteren van bewoners.

Voor het opstellen van de strategie wordt gebruik gemaakt van een methodiek zoals CASI of Factor C. De vragen die o.a. in de communicatiestrategie aan bod komen zijn:

- Welke partijen zijn de stakeholders?
- Waarover moeten deze stakeholders geïnformeerd, betrokken en/of geconsulteerd worden?
- In welke fase van het proces moet dat plaatsvinden?
- Welke communicatiemiddelen kunnen daarvoor het beste worden ingezet?

Overwegingen en eerste ideeën

Inhoud:

- Nadruk op het 'waarom' in de kernboodschappen en een positief frame.
- Nadruk op het eigen handelingsperspectief, van zowel professional als bewoner.
- Onderwerpen/momenten om in het participatie-traject te bespreken:
  - Check eerste wijkanalyse: welke warmtesysteem per wijk
  - Wegingscriteria tbv het beantwoorden welke wijk wanneer van het gas af gaat.
  - Uitgangspunten voor uitvoeringsstrategie
  - De aanpak voor wijken die vóór 2030 van het gas af

De vorm:

- Voor de uitvoering van de communicatie- en participatiestrategie zijn verschillende vormen denkbaar: klankbordgroepen, panels, informatieavonden, serious gaming, acties in de openbare ruimte online platforms of campagnes (bijvoorbeeld over mate van gewenste betrokkenheid bij

uitvoering). Welke middelen voor welke doeleinden het meest geschikt zijn wordt in de strategie verder uitgewerkt.

Rolverdeling regio, gemeenten, adviesbureau

Regio (in samenwerking met gemeenten en extern adviseur)

- procesbegeleiding om te komen tot gezamenlijke uitgangspunten bij communicatie en participatie tijdens het TVW proces
- procesbegeleiding om te komen tot participatieve uitgangspunten bij uitvoering van de TVW in de wijken
- voorzet communicatie strategie: in samenwerking met adviseur en gemeenten
- voorbereiden communicatie materiaal

Gemeenten

- input voor uitgangspunten TVW proces en uitvoering bij TVW in de wijken
- uitvoering van het communicatie en participatie traject in hun gemeente, inclusief communicatie materiaal
- beeldvormende sessies met hun raad

Adviesbureau

- trekker van het proces en uitvoering van : analyses, afwegingskader, uitgangspunten voor de wijk uitvoerings plannen
- kennis en ervaring inbreng over participatie en communicatie TVW proces
- meeschrijven communicatie strategie
- afhankelijk van de wens van gemeenten: meewerken bij participatie en communicatie met bewoners
- schrijven TVW per gemeente

7. Organisatie en planning

Organisatie

Opdrachtgeverschap

- Bestuurlijk opdrachtgever: wethouder Kastje
- Ambtelijk opdrachtgever: Simon Miske Regio
- De gemeenten (Laren, Blaricum, Wijdemerem, Gooise Meren, Huizen) zijn opdrachtgever aan het adviesbureau. De regio organiseert een aantal stappen in het totstandkomingsproces van de TVW's
- RET en BOEG geven advies

Opdrachtnemer

- Opdrachtnemer: Oscar Jansen (1 dag per week)
- Intern TVW team bestaande uit Oscar Jansen (PL), Leo Goudwijk (GIS/data), Eline van Dissen (communicatie) en Pim Brueren

Samenwerking met

- De 'Samen Op Pad' partners, voornamelijk in de eerste fase: data, data analyse, afwegingskader, opstellen uitgangspunten voor uitvoering
- Adviesbureau

- Bewoners in de gemeenten

Gebruikers

- De colleges van B&W en de gemeenteraden van de betrokken gemeenten

Besluitvorming

Rol van de gemeenteraden

- De uitkomsten van de TVW's hebben grote impact op de bewoners. Het betrekken van de raad is dan ook essentieel
- Om de raadsleden inzicht te geven in de eerste resultaten van de analyse en wijkvolgorde willen we in oktober via een gezamenlijke - interactieve - kennissessie heb kennis laten maken met de eerste uitkomsten
- Afhankelijk van de wensen van de individuele gemeenten zou er in het eerste kwartaal van 2021 per gemeente een beeldvormende sessie gepland kunnen worden
- In het tweede kwartaal van 2021 kan de TVW ter besluitvorming in de raden besproken worden

Planning

Deze planning is op hoofdlijnen omdat de planning mede afhankelijk is van de planning en capaciteit van - de in te huren –expertise

PLANNING	maart	april	mei	juni	juli/aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt-21
voorbereiding												
	Plan van Aanpak (PvA)	beoordeling offertes: keuze 1 bureau										
	Concept offerte uitvraag externe deskundigheid	gemeenten verlenen opdracht										
	PvA ambtelijk bespreken	start bureau: planning aanpassen										
	Offerte uitvraag 3 bureaus											
inhoud												
			data analyses	data analyses	data analyses	verbeelden uitkomsten analyses	schrijven eerste versie TVW's	analyses aanpassen op basis van input	analyses aanpassen op basis van input			
			afwegingskader						TVW klaar			
			uitgangspunten uitvoering en regionale kansen/belemeringen						bestuurlijke voorstellen klaar			
communicatie+participatie												
	PvA in RET en BOEG: advies		uitgangspunten communicatie en participatie	voorbereiden communicatie materiaal en regio podium		voorbereiden bewoners sessies	per gemeente bewoners sessies	per gemeente bewoners sessies	per gemeente bewoners sessies			
			communicatie strategie	afwegingskader in RET/BOEG								
				uitkomsten eerste analyses bespreken met RET/BOEG								
bestuurlijk												
	wethouders op de hoogte van PvA											
						Wethouderssessie	5/10/2020: regio podium			beeldvormende sessies in de raden		TVW vaststellen in raden

Q1 2020:

- Feb: Mini markt consultatie
- Feb: Concept Plan Van Aanpak
- Maart/april: Plan Van Aanpak in RET/BOEG/PHO + start aanbesteding

Q2 2020:

- Iteratieve data analyse met gemeenten en stakeholders, via bijvoorbeeld serious game of interactieve kaarten
- Afwegingskader en overige gemeenschappelijke uitgangspunten klaar
- Uitgangspunten klaar

Q3 2020:

- Interactieve bestuurlijke sessie met PFHO en raadsleden (mogelijk op regiopodium op 5/10)
- Verfijnen van analyse + 1^e versie TVW

Q4 2020:

- Participatie proces TVW's
- Ambtelijk: instemmen met analyses
- Schrijven TVW's per gemeente

Q1 2021

- Januari: beeldvormende sessies met de raden
- Maart/april: TVW vastgesteld per gemeente

8. Benodigde middelen

Middelen voor extern advies:

- Data verzamelen en analyse + begeleiding van de Regio met het oog op de lange termijn
- Schrijven 5 TVW's
- Gesprekken met partners en bewoners onder regie van Regio/gemeenten
- Inschatting: 30.000 tot 50.000 euro/gemeente, inclusief participatie en communicatie (materiaal)

Dit wordt door de gemeenten gedekt. Gemeenten hebben hiervoor 202.101 euro van het Rijk ontvangen (december circulaire).

Gemeenten zijn opdrachtgever voor het eigen deel van de inhuur externe expertise.

Tijd:

- Van gemeenten en partners: afstemmen en advies
- Aanleveren data (+partners)
- Communicatie
- Bestuur
- Meedenken kader (+partners)
- Begeleiden adviesbureau